

36

Tekst: J. RITTERSMA
Foto's: P. WERNEKINCK

Verleden van borg Asinga

De Asingaborg rond p.m. 1700, zoals het door de familie Lewe werd bewoond.

Debacle

Destijds zijn we met u een kijkje gaan nemen in de Menkemaborg te Uithuizen. Hier krijgt u een idee hoe de vroegere borgbewoners leefden temidden van hun weelderige interieurs. Om dit beeld enigszins te completeren maken we samen met J. Vinhuizen een tocht naar de oude verdwenen Asingaborg te Ulrum. Vooraf echter nog iets over J. Vinhuizen. Hij werd in 1858 geboren te Middelstum en overleed in 1931. Hij schreef vele artikelen over de groninger geschiedenis. Zo schreef hij ons artikel in "t Maandblad Groningen" van het jaar 1921.

Hij woonde later op huize "Mentheda" in Middelstum. Vinhuizen schreef o.a. het volgende:

"Een frans dichter heeft eens gezegd: „De gang der mensheid loopt langs puinhopen". Dit is ook van toepassing op de kleine wereld der Ommelanden. Haar weg is ook gegaan langs de ruïnes van machtige borgen. Wanneer de spade de grondslagen blootlegt van deze kastelen staat men verbaasd over hun heetheid. Toch hebben de tijd en historie — die niets sparen — ook deze massale gebouwen vernietigd. Hun rijk is uit".

Bossen

Wie ruim een eeuw geleden langs de bepuide trekweg van de westelijke tak van het Boterdiep wandelde en het oude kerspelkerkhof van Maarslucht gepasseerd was, ontwaarde al spoedig de donkere bossen van Asinga. Tussen Warfhuizen en de hoge werden van Leens tekenden ze scherp omlijnd vooral in de avondschemering, zich tegen de westelijke horizon af.

Onmiddellijk achter deze bossen lag Ulrum, de oude hoofdplaats van de Marne, met haar fraaie kerspelkerk, waarvan de naalddoren zich geestvol verhef boven de bossages van de Asingaborg. De dubbelwierde op wier westelijk gedeelte het dorp Ulrum is gebouwd, lag in vroeger tijden midden in het oude Marne-ambt en had zijn rechtplaats op 't oostelijk gedeelte. Deze rechtplaatsen waren dikwijls Asinga geheten, naar de rechters die men in die tijd "Assen" noemde.

De oude rechtplaats van Ulrum was inmiddels een edele heerd geworden en werd, voor zover bekend is, eerst bewoond door machtige eigenaars, die zich naar die heerd "Asinga's" noemden. Van deze familie, welke reeds in de 15e-eeuw ten onder ging, is niet veel bekend.

Buiten twijfel stamden ze van één der oude rechters onder het franse bestuur af. Hierna noemt Vinhuizen alle bewoners, die op de borg gewoond hebben. We willen dit niet in den brede beschrijven, maar enkele van de bekendste geslachten noemen zoals de Lewe's en de van Inn- und Knipphausen's.

De laatste bezitter van Asinga was Mr. Jan Carel Ferdinand, baron van Inhuizen en Knipphausen, geboren te Ulrum op 29 april 1772. We nemen nu de draad van het verhaal weer op met Vinhuizen.

We hebben in deze artikelenserie dikwijls geschreven over borgen. U herinnert zich wellicht wat we schreven b.v. over de Menkemaborg, Ewsum, Rensuma, Huis ten Dijke, de Onstaborg, etc. Hoe meer we over de Ommelanderborgen lezen, des te sterker bekruipt ons een gevoel van weemoed en spijt, dat dit alles verleden tijd is. Temeer wanneer we bedenken dat er ruim honderd borgen bekend waren. Wat heeft onze voorouders toch bezielde om al dit schoons domweg af te breken en op te ruimen. Toch neemt de geschiedenis geen keer en moeten we derhalve zuinig zijn op wat we nog hebben (Menkemaborg en Fraelemaborg). Ook die borgen die gedeeltelijk zijn verminkt en verbouwd moeten we ten koste van alles voor het nageslacht bewaren (Verhildersum, Rensuma, Allersma, Piloersema en Ekenstein). In de eerste helft van de 18e-eeuw is men met de afbraak der borgen begonnen. In het jaar 1809 viel de Asingaborg te Ulrum onder de hamer van de slopers.

u een indruk te geven van wat er zich in en om een toenmalige borg bevond, is het wel interessant te weten wat de kranten in 1809 zoal te koop aanboden via de advertenties.

Verkoop

We zullen u alles noemen wat verkocht werd. U krijgt dan een volledig beeld van een "hoogadelijk huis" met wat erbij hoorde. Volgens de advertentie had Asinga een voor- en achterbrug, veertien royale kamers, keuken en diverse kelders.

Verder werd op afbraak verkocht het schathuis, een nieuw getimmerde schuur met turfschuur, zwetten- de aan het schathuis met een brugje over de buitengracht, het ijzeren hek op de stenen pijp met zijn schoren en de 16 ijzeren palen met ijzeren kettingen, in de tuin de vaste kribben ananassen-, persik- en druivekassen met ramen, bergschuurtje en plankettingen met beide houten hekken, het hek en diens palen staande op de achterlaan en de Chinese tent. Vervolgens een woning met beklemming van het heem door de koetsier Gerrit Geerts bewoond. Ook werden verkocht singels, lanen, bossen en een hovenierswoning met verscheidene percelen land, zijnde 10 percelen waar de borg op staat, groot 9 jukken, met arbeiders- en andere woningen.

Voorts de zitbanken en de grafkelder in de kerk te Ulrum en de heerlijkheden en gerechtigheden van het Groot- en Kleine Reedschap. Dit bestond uit: de schep- perij van Ulrum met bijbehorende kerspelen voor een bedrag van f 2625,— en voor vier staande zijl- rechters eeden een bedrag van

f 126,—. De staande jurisdictie van het Grote- en Kleine Reedschap, waartoe behoorden het dijkrecht, vonderrecht en dijkhaver. Dit werd in het jaar 1735 opgemaakt en geschat op een bedrag van f 8000,—.

Het plakschot, koeschot, deken en lammergeld op f 5000,—. De kopers van de bomen werden H. C. Noordhuis en compagnie.

Op 14 november van datzelfde jaar maakten ze reeds bekend, dat bij hun uit de eerste hand te koop zijn: Enige duizenden elderen, esdoorns, berken taks, essen en hagedoornen, pootlings, alsmede jonge stam- en appelbomen. Op 1 januari 1810 ook nog beste persiken-, abrikose-, kers- en pruimebomen en heestergewassen. Vervolgens ananasse-, persike-, druivekassen, enz.

Op 16, 17 en 18 januari 1810 verkocht Noordhuis c.s.: 600 extra mooie eiken-, iepen- en essenbomen benevens 250 mooie linden, 'n menigte mooie sparren, beuken, elzen en een grote partij brandhout, alles staande op wortel en gedeeltelijk gekapt in de haven en op de singels van de borg Asinga te Ulrum.

Verder broeikassen, een schuurtje van vier gebinten met annexen, twee houten huisjes of heremitagies wonings en een kostelijk nieuw engels brugje over een vijver of gracht van zuiver eikenhout.

Was reeds het vorige jaar op de tweede oktober het gehele boerenbeslag, hetgeen hoofdzakelijk bestond uit 6 paarden, 11 melkkoeien, schapen, boerengereedschap, enz. verkocht, op de 18e april 1810 en volgende dagen had de verkoop plaats van de inboedel.

"Op den thans op afbraak staande huize Asinga te Ulrum" — zo meldde de advertentie — "werden door den wedman H. E. Noordhuis bij

De Asingaborg ten tijde van de bewoning door de familie Van Inn- und Knipphausen.

"uitmijnding" verkocht de gehele kostelijke inboedel, bestaande uit ledikanten met matrassen, bedden, cabinetten, onderscheidene soorten van taveln, en stoelen van mahonie en eikenhout, spiegels, schilderijen, zowel op koper als hout met vergulde lijsten en andere, uurwerken, tapijten, gordijnen, echte Chinese scherm en andere, een schoone billardtavel met desselfs lampen, lusters met annexen en eenige jachtgeweren met toebehoren.

Voorts keukengereedschappen, als koper-, tin-, ijzer-, steen- en vaatwerk, 't dienstpersioneelbeddegoed, enz. Tuin gereedschappen en goederen zijnde de bossen en bloemgewassen in potten, koperen bloemspruit, losse balken, 60 ramen met en zonder glas. Een kostelijke zonnewijzer, looden beelden met desselfs pedestallen, zeer fraaie hofstoelen, taveln banken, en twee eiken scheepjes zo goed als nieuw en een waterschreuve met annexen en een grootte quantiteit hooi, strool en mest.

Om de veelheid van goederen wordt in de kranten gemeld, dat elke dag om precies één uur met de verkoop zal worden begonnen.

Vinhuizen vervolgt:

Van heinde en ver zal men in die dagen naar de aloude Asingaborg toegestroomd zijn en naar alle kanten zullen de kostbare goederen verspreid zijn geworden.

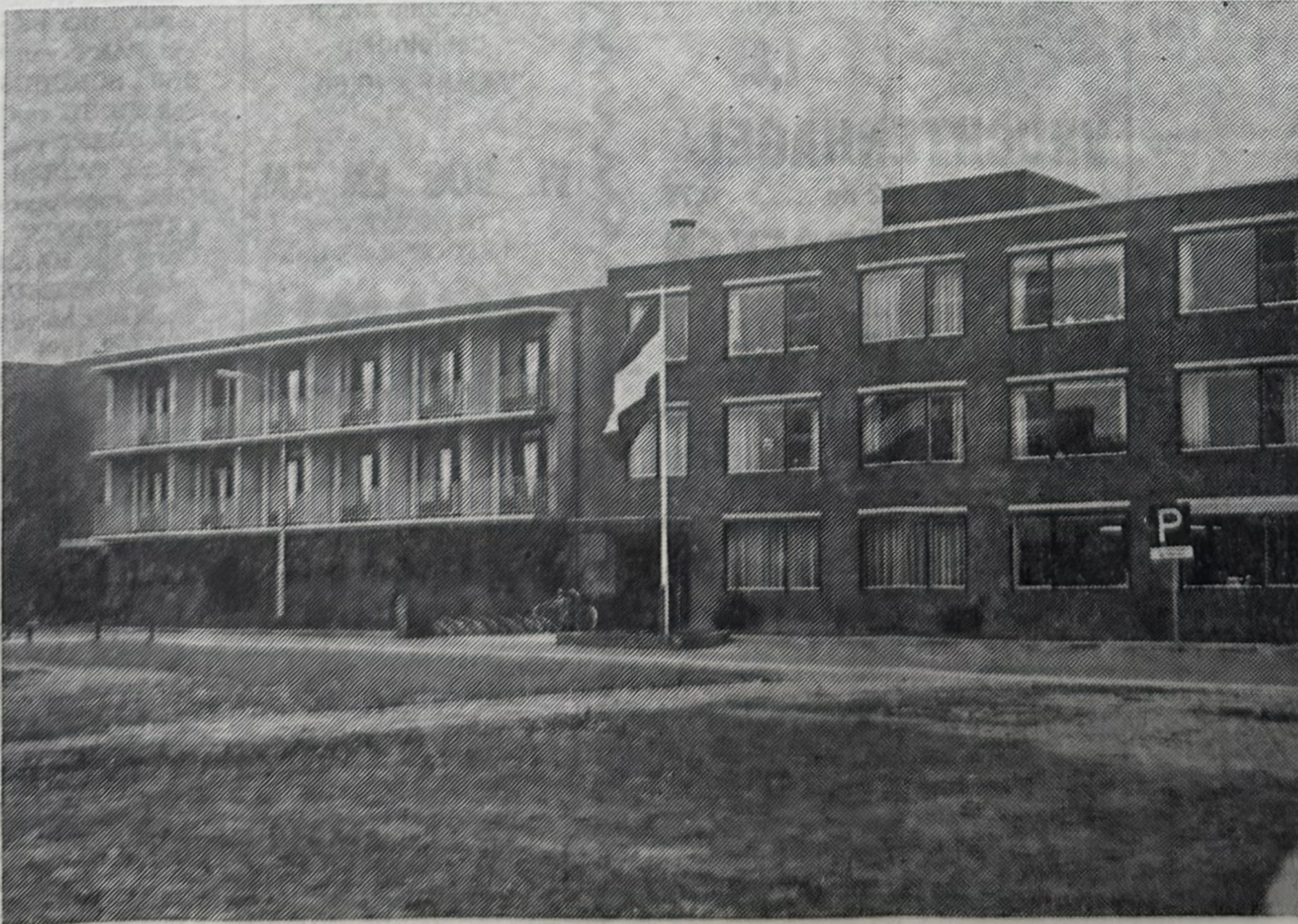
In de loop van de zomer werd ook de fraaie uit het water opgetrokken vleugelvormige borg afgebroken en met haar puin de dijken van de Nieuwe Rutgezandsterpolder versterkt. Een grote verwoesting zal dat jaar (1810) de helling der oostelijke wierde van Ulrum hebben opgeleverd. Al dat schone dat in zovele jaren tot stand was gebracht, werd in een ommezien van de aarde weggevaagd.

M. D. Teenstra (in 1795 in Ulrum geboren) heeft dit alles van nabij meegemaakt. Hij schrijft hierover: „Nadat de schoone bosschen, lanen en boomgaarden waren uitgerooid en de vijvers en de grachten met puin en aarde waren gevuld, werd de laatste binnenkom in 1850 en 1851 gedempt, zoodat de plaats waar het prachtige Asinga eens zijn vergulde leeuwen als windwijzers boven de groene beuken, olmen en linden verhef, bijna onherkenbaar geworden is".

Ulrum was van haar prachtige borg beroofd. Alleen de naam heeft men in ere gehouden. Zo kent men er nog 'n bejaardencentrum de "Asingahof", de Borgstraat, de Asingestraat en de Singel.

Maar voor Asinga geldt het psalmwoord: „Men kent en vindt haar standplaats zelfs niet meer!"

Volgende week deel 2

De naam Asinga leeft nog voort in de herinnering. Zo is het bejaardencentrum genoemd naar de voormalige borg te Ulrum.

Het wapen van Ulrum